

Temps uveřejnil 2. a 3. t. m. soudy Gorkého o literatuře francouzské; soudy ty jsou nejen lichotivé, ale i opravdu správné: Gorkij zná do podrobností literaturu francouzskou od jejich projevů nejstarších do knih nejmodernějších a správně ji hodnotí, zvláště prózu francouzskou. „Všem mladým literátům ruským, kteří se mě tází o radu, opakují neustále: Čtěte Francouze, Francouze, stále Francouze!“ Na francouzských autorech cení zvláště pružnost jejich genia, jejich průzračnost, hybnost jejich vět a způsob podávati všecko ve formách nejkouzelnějších. Spisovatel, kterého klade nejvýše z prozatérů francouzských a jež stále znova a znova doporučuje za vzor mladým autorům ruským, jest duch, který se štítíl co nejvíce vši tendenčnosti a každého utilismu: Gustav Flaubert. Není pochyby, že názory Gorkého udiví asi mnohého jeho ctitele u nás, ale není také pochyby, že kdo takto soudí, rozumí opravdu hluboce umění literárnímu.

Výkládek o slušnosti dru Chalupnému

V 15. čísle uveřejnil Přehled neslušný, uličnický epigram nadepsaný „Hodnoty“; chtěl tam semšněšovat mou studii z Noviny, z jejíhož názvu vytrhl si slovo. Mezi jinými čtou se tam i „verše“: „Kulturo! Nietzsche! Benešová! Hodnoty zitršku! kam až jsem to s vámi dotáh.“ Pisatel otírá se tu o dámu-literátku způsobem, který nezadá mnoho způsobu revolverového žurnalisty Kralovce nevím z kterého pardubického listku. Epigram ten byl *anonymní*: psal jej tedy nejen člověk neslušný, ale i zbabělý. Odpověděl jsem na tyto verše epigramem v minulém čísle Noviny: posměchem za posměch, a adresoval jsem jej dru Chalupnému a Přehledu, neboť, opakují, útok byl anonymní a za anonymní uličnictví odpovídá redaktor, který mu poskytuje přístřeší. Jdeš-li klidně ulicí a vychrstne-li na tebe některý uličník ukrytý v patře některého domu špinu, vypořádáš se s domácím, který jej přechovává. To jest věc tak jasná, velký reformátore, jako že $2 \times 2 = 4$. Já nejsem literární dítě, aby mne poučoval nějaký anonym z Přehledu o dosahu slov a pojmu; já užívám slova „hodnota“ vesměs důvodně o zjevech, jimž opravdu přísluší. Zdá-li se dru Chalupnému opak, měl mně to v kritickém článku *dokázat*, ale ne uveřejňovat uličnický a hloupý epigram, kde někdo sumárně plve po celé mé práci a klukovsky otírá se o dámu-literátku, distinguovaného tichého člověka, který žije oddaně své práci básnické a literární a nepřeložil nikdy dru Chalupnému stébka přes cestu. Pan Ch. dostal tedy svůj díl zaslouženě. — A ještě sklepnout si o mně musil veliký reformátor. Jde o můj článek o pomníku Benešově od Bílka v 21. sešitě minulého ročníku.¹ Napsal jsem tam: „... na druhé straně byl pomník jedním hlasem hájen, a hájen šťastně a správně, se stanoviska, s něhož opravdu lze jej dobře uhájit: autor pochopil, že jde o pomník psychický, a správně odtud vysvětlil dílo a jeho logičnost a obhájl Bílka.“ Tento autor byl p. Ch. a *dnes* mně vyčítá, že prý jsem ho nejmenoval. Milý pane dre Ch.: Jmenovat jsme povinni někoho, když jeho názor prostě přejímáme nebo si přivlastňujeme, ale já Vašeho názoru, milý poctivče, *nepřejímám*. Píši hned dále: „*Ale jest třeba doplniti a zčásti i opravití tyto vývody,*“ a podávám

1 - [Viz Kritické projevy 7, str. 429—430.]

svůj názor na celou otázku, který jest zcela samostatný a neodvislý od názoru p. dra Chalupného. Veliká bolesti velikého reformátora! Tedy: nejmenoval mne! Hrůza! Já byl tehdy tak slušný, že jsem registroval mínění Přehledu, byť bylo jen relativně správné a třeba jsem k němu neměl žádné povinnosti, a dnes splácí se mně to klepem. Inu, veliká jest duše dra Chalupného!

John Ruskin: Dvě stezky — H. B. Walters: Řecké umění — George Moore: Moderní malíři

Dvě stezky Johna Ruskina jsou více ještě než jiné knihy jeho naladěny mravoučně a více než jiné spisy jeho staví proti sobě umění „pravé“ a umění „falešné“. Pravé umění jest Ruskinovi konec koncův umění založené na pravdě a pozorování přírody: umění západní, volné, naturalistické, pokorné, ucelivé a oddané; umění falešné, umění orientální, konvenční, abstraktní; ideál umělecký, jehož nebylo dosaženo nikdy potom, gotika. Ruskin jest estetický Tolstoj, estetický puritán, který prokázal velké služby modernímu umění; vymetal z něho koštětem velmi drsným a vedeným mocnou rukou všechno to pozlátkové *talmi*, všechnu lež a korupci, jaká do něho vnikala od počátku minulého století a která asi v padesátých letech toho věku zaplavuje je celé. V té době působí Ruskin jako zdravá bouřka, která očišťuje dusné, churavé, zprahlé ovzduší. Dnes jest situace změněna a jest možno hleděti na dílo a působení jeho již historicky. A pozvolna proniká vědomí, že i v Ruskinovi žije mnoho apriorismu, mnoho, co jest dáno a podmíněno časem, vlastí, rasou, výchovou, mnoho spoutaného, co nemůže být posledním slovem: nejednou stává se Ruskinovi, že vylévá dítě s vanou, a jeho puritánství, kdysi užitečné, mohlo by se dnes snadno státi obmezenectvím, kdyby se bralo do slova a do písmene. Pochybují na př., že dnes naleží by se estetik nebo historik umělecký, který by napsal o umění indickém, co napsal o něm Ruskin v první své přednášce. A víc: cítíš nadto, a to jest zvláště trapné, že zde z Ruskina hovoří i patriota v nedobrému smyslu slova, člověk, který pomlouvá zemi, která se vzbouřila proti Anglii, a sdílí tak bezděky stanovisko kupčkův anglických, jež jindy tak šťastně dovedl práskati. —

Waltersovo Řecké umění jest velmi dobrá příručka a učebnice, která vyčerpává svou látku po všech stránkách a podává z řeckých dějin uměleckých i odvětví zanedbávaná v jiných knihách obdobného obsahu: terakoty, kamenoryjectví, mince, práce kovové, malířství. Jest to kniha trochu suchá a místy snad i pedantická a přitom i trochu zběžná (platí to zvláště o kapitole věnované architektuře), ale jasná, solidní a dobře informovaná. Jako úvod do poznání toho jedinečného světa velikosti, krásy a síly, kterým jest řecké umění výtvarné, může vykonati u nás dobře své poslání, jež jí určuje v předmluvě její pečlivý a pozorný překladatel a doplnitel nebo oprávece v nejstarších dobách. Do knihy vloženo jest sedmdesát reprodukcí, většinou šťastně volených. Jen jednu poznámku nemohu přitom poláčiti: týká se reprodukcí Praxitelovy Venuše Knidské. Proč jest zde reprodukována kopie vatikánská? Kopie ta nejenže jest v dolejší části těla oblečena v plechové roucho a tím celý motiv její učiněn nesrozumitelný, ale jest pochybena úplně i tím, že její hlava jest zcela nesprávně nasazena, jak dovedl výtečný znatel antického